

դարձ հատվածի մասին, որ ակնարկված առավելության վերա ավելանում է երբեմն և տեղին ՀՈՒՄՈՐԸ:

Վերջին երկու հատվածների մեջ հեղինակը խոսում է Պատմական թանգարանի, Մատենադարանի և թատրոնների մասին, որոնք հետաքրքրական կլինին և հաճելի, ինչպես պատմական և հինավուրց վայրերին տված այցելությունները: Զարմանալի է, որ չի խոսում թանգարանի նկարչական բաժնի մասին, որ մեր ներկա ստեղծագործության պարծանքն է:

Լեզուն հարուստ է, պատկերավոր և սահուն, ունի բազմաթիվ նորաստեղծ կամ ոչ շատ գործածելի բառեր և արտահայտության ձևեր, որ առանձին գեղեցկություն են տալիս հեղինակի գրության ոճին: Մեջ ենք բերում պատահաբար մի քանի երեսից օրինակներ ավելի հասկանալի դարձնելու համար մեր նկատողությունը:

Եր. 117, ա) «Իարձյալ սկսան հնչել մինառտանին հնամյա զանգակները լեռնասույզ զողանջներով»:

25 մայիս 1947 թ.

Անթիլիաս

ԳԵՂԵՑԻԿ ԺԵՍԹ ՄԸ

«Արև»-ը գրում է. —

Մեր ընթերցողները կհիշեն Վեհափառ Գարեգին Կաթողիկոսի Հայեպի Ս. Ք. Մանկանց եկեղեցիում մեջ (իր հոգեկրկնական հանգիստության առթիվ) խոսած հուշակալ փայլման ճառը, որ հրատարակվեցավ, «Արև»-ի մարտ 28-ի թիվին մեջ: Այդ ճառին վերջաբանի մեջ Վեհափառը կհայտարարեր թե ուներ հրատարակելի երեք երկասիրություն, յուրաքանչյուրը 1000 տպագրվալ էջոց, և կոչ կըներ, որ հայ մշակութի բարեկամ հայ անհատներ օգնեն իրեն առնց տպագրության համար:

բ) «Այդ ժայռափոր հազարամյա ու խորհրդաշող կամաբներուն տակ, որ աղոթքի հիմեր հայրերը, համակվեցա անպելի վեհության զգացումով»:

գ) «Անոնք (ժողովուրդը) կձայնակցեն իկեղեցականներու և տիրացուներու երգեղողության, որ արձագանք կուտար Ազատ դեպի հովտին և լեռներուն մեջ»:

Եր. 118. «Բայց կհավատա Աստուծո նախախնամությամբ բույր, լույս ու ժպիտ մանանայի (տպված է մամոնայի) հանգույն պիտի իջնեն մեր երկրի և ժողովուրդի վրա»: Այս խոսքերն է դրել մեր բերանում Գեղարդում խոսած քարոզի բովանդակությունը հիշած ժամանակ: Կարելի է նման միտք արտահայտել ենք, բայց ոչ այդպիսի գեղեցիկ պատկերավորությամբ:

Դերենիկ Եպիսկոպոսի այս գիրքը ոչ միայն օգտակար կլինի ընթերցողներին, այլ և վայելք կպատճառե, ինչպես գեղարվեստական մի վեպ, մանավանդ, որ զարդարված է բազմաթիվ պատկերներով:

Արդ, Մոսուլի հոգևոր հովիվ արժանապատիվ Տեր Մեսրոպ քհն. Օրջանյան նամակով մը կտեղեկացնե մեզի, թե Մոսուլի թաղականության մնայուն առննապետ տղաք. Գր. Աստարճյան կարդալով այդ ճառը, ինքնաբերաբար հանձն առած է հոգալ այդ երեք հսկա հատորներուն ծախսը և այդ իմաստով գրած է Վեհափառ Հայրապետին: Ծնորհավորության արժանի ժեսթ մը, որ կրնա որպես հետևելի օրինակ ծառայել ուրիշ ազգայիններու:

Արվեստագետ Ա. ՖԵՏԿԱՃՅԱՆ

ԻՄ ՆՎԻՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ

Բոլոր այն հայերին, որ կարող են և պիտի ուզեն արտահայտվիլ այսու հայտնածս որոշումիս մասին, կանխավ կհայտնեմ շնորհակալություն:

Աշխատավորս՝ անցած հոկտեմբերի առաջին օրը թևակոխած հասակիս 83-րդ տարին, դեռ այնքան խանդավառ եմ արվեստին սիրով, որքան և որպես որ էի 25—30 տարեկան եղածս ժամանակ:

Ինչքան էլ դեռ չեմ տեսներ օրերիս վախճանը, բայց և շատ հասկանալի է, որ երկարակեցության մոտավորապես սովորական տևողությունը տասնյակ տարիներով պիտի անցած մեկը, որպիսին ես եմ, չեմ կարող

աշխարհի առաջ չունենալ ստեղծողի նախասահմանած կարգադրածը, չեմ կարող մոռացումը իմ տալ կյանքի հավանականությունները և չհոգալ. ահա ինչու քանի Տանու Տերն չէ՝ եկել, ես կուզեմ որ ամբողջ կյանքով գեղարվեստին նվիրված և գեղարվեստի սիրուն ամեն աշխարհորեն սովորական ցանկալի բաները մոռացած և ուխտած զինվորայինս մնալիք թողոնի մասին լինի, օրինակալ ընդունված կարգով, մեկ հաստատ վերջնական կարգադրություն ըստ իմ սրտի փափակին:

Մտքումս ունենալով իմ անմահ ուսուցչի՝ հանճարող վարպետ Սեզար Մաքսարիի թելադրածը, որով նա կհանձնարարեր ինձ— «Եվրոպա վերադառնալիս բերել իրենց մեքերից այն, ինչ որ մերն էր և արեմտյայ՝ դեռ չէին գիտցել», ես վճռեցի (1900-ի ամառը) և զնացի Հայաստան, հազարհազար տարիներով հին, մեր նախնիքների երկիրը:

Եղվով չի պատմվիր այն փուլումը, որ իմ մեջ տեղի ունեցավ, երբ ես իմ աշոք տեսա այն, որի մասին տեղյակ էի բիշ ու միշ միայն հատ ու կենտ աղքատիկ, լղար տեղագրություններից, որ մեկ-մեկ վարդարված կլինեին պատահական եվրոպացի ճամբորդների լույս ընծայած մի գրքից քաղած պատկերներով:

Գեղարվեստների դասական, պատմական, միջնադարյան և վերածնունդի դարերի և մեր ժամանակաշրջանի երկիրներում կերթված, ապրած և գործած, դեռ 36 տարեկան երիտասարդ հայ-ի արժանապատվությունը, ինքնահարգությունը, ձայն տվավ իմ մեջ, հիշեցի վարպետ ուսուցչիս հանձնարարությունը և ես միանգամայն վճռապես որոշեցի ինձ վաղ կերպով վեր հանել հայությունը մոռացածների, նրա արժեքն ու արժանիքը չգիտցողների համար փաստների հորդադույնը, անհավանական ճիշտ, նրա ազդեցիկ հանճարի գերիվերությունը պերճաբանող շինարարական գեղարվեստի դիմապատկերը՝ դեռ բավականի մի կանգուն հուշարձանների քարերին սրտագրավ գույներով, ինչպես և նրանց շքազարդ դրվագին անօրինակ շքեղությունների հազարան պես պիստությունները:

Իմ հարազատ հայերը բոլ գիտեան, որ այս ամենը ոչ ինձնից առաջ, ոչ ինձ օրեկից մեկ ուրիշը չէ արած և իմ արածն ամբողջովին փրկված իմ ձեռքումս են: Այս աշխատանքության մեջ ամենից շատը, գերիվերայն և անդիմադրելի սրտագրավ երեսուն մեծ և մեծագույն ծավալով ջրաներկ

պատկերներ են ԱՆԻ մայրաքաղաքի մեջ և մոտավոր հարևան երկրամասերում 1900-1920 տարիները դեռ մեծապես կանգուն վիճակի մեջ տեսածս հարտապետական ամենաօրիժնեալ հուշարձանները: Այս Հայաստանի շատ մի այլ տեղերը սրանց՝ հավասարաժեշտ հայ շինարարական գեղարվեստի բազում այլ կառուցվածքների բոլոր նյութերը ներկայացնող տիպ ու տեսակների դիմագիծին առիճեցող բնորոշ փանդակազոր շխազարդի հազար հինգ հարյուր մոլորիքներ մատիտով պատկերացրած՝ այնպես հանկուցիչ մի ոճով, «որուն հավասարել չի կարող ամենահաջող լուսանկար», ինչպես ստացին Լոնտոնում անգլիացի դատավորները 1921-ին: Այս ամենի հետ միևնույն արկղի մեջ խնամով ծրարված կա 15 հատ այլ մեծ ջրանկարների հավաքածու, որ Հայաստան երկրի մեջ միմյանցից տարբերագավառների հայ կանանց պատկերներ են, իրենց շրջանի տեղական հատուկ տարագրերով ու արդ ու զարդի ջոկ-ջոկ մանրամասներովը նկարված:

Այսպես, ճիշտ երգումով կապվածի խղճմտությունովս ես հետագա բաժնե տարիների ամառներս անցուցի թափառելով այն ժամանակվան ոռա կույսրության մաս կազմող Հայաստան երկրի բոլոր բնագավառները, խուզարկու աշոք զննելով բոլոր, որ որ կար և դեռ կմնար հին օրերից, մինչ մեզ հասած քարի աշխատված մի կտոր:

Սկզբից և եթ գիտակցելով այս ձեռնարկին արվեստագիտականին հավասարաթեք պատմագիտական և հնախոսական անգնահատելի հանգամանքին, և որպես վիմեղեն վկայաբանություն, հայ հանճարին հազար ամերով հին ու բարձր և դեռ ապրող ու բարբառող արժեքին, ապա տեսնելով հրեթաղ տարիների՝ կոթողացող հանգամանքը իմ ձեռնարկին, ես նրան պահեցի և պահեցի ինչպես ճիշտ մարմին ի մարմեն, զավակը խնամող, մեծցնող ծնողի հոգածությունով, համարելով այն որպես մի անգին դանձ, նորեն մի անգամ էլ ձեռք բերելն անհնար եղող բան:

Քառասուն և վեց տարի, երբ և իմ օրեր ևս անցան «Ընդ հուր և ընդ ջուր», երբ իմ այս աշխատանքության արժեքի պանծացումները տեղի ունեցան Փարիզի Մյուզի Տեգ Արդս Տեֆոռաֆիստում, Լոնտոնի Վիկտորիա Էտ Ալպեր մուզեոն և Պրիմիթիվ Արխիվեզ-ի Արքայական Կաճառի ինստիտուտում և Ամերիկայի մեջ՝ Հարվարդ, Գոլդմայի, Բրիտանի, և Շիֆալդ-ի համալսարաններում հատկապես կազմված ցու-

ցահանդեսներով, երբ այդ ուսումնական բարձր հաստատությունների տնտեսություններ խորհելով թե գուցե հայրենադուրկ թափառական արտիստս չէի մերժեր ծախել այս գանձը, առաջարկեցին ինձ նազարեհ: Ըստ շփորձվեցի և շեղավ որ փոխեի իմ արածի և իմ սեփականի մասին հասկացողությունս և, ինչպես նրան ձեռնամուխ եղած օրս որոշել էի, և մինչև վերջնալ մնալով անայլալ և ես ինձ նման, նվիրեցի այն մեր Հայաստանի ազգային պետական քանգարանին:

Իմ կտակահատար Հոգաբարձությունը (փրոֆ. Ն. Ն. Չափապլյան, դոցտ. Ա. Բարսեղյան, Հայկազ Ղազարյան, ուսուցչուհի օր. Զապել Թահմիզյան, երգվյալ փաստաբան Սամվել Գալեմյան և Ն. Թուլուզյան) օրինական կարգով իրավասու կարգած եմ՝ ի դեպս իմ անակնկալ մահվան ձեռք առնել բոլոր հարկ եղած միջոցները՝ իմ նվերը ապահով հասցնելու Երևան:

Ապրիլ հայտնությունը իր հանձարով:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ՆՎԵՐ ՈՒՂԱՐԿՎԱԾ „ԱՄԻՐ ՏՈՎԼԱԹԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ“-Ի ԶԵՌԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Երիտասարդ Հայաստանը» հաղորդում է. —

Այս ձեռագիրը սեփականությունը եղած է խորհրդակցի հանրածանոթ բժիշկ տոբոտ. Հարություն Հեքիմյանի, որմի ժառանգություն մնացած է իր զավկին՝ տիկին Ա. Ղափնի Տեր-Ղազարյանի և իր ամուսնու ու զավակներուն, որոնք ի հիշատակ Հարությունի և որդու՝ տոբոտ. Խոսրով Հեքիմյանի նվիրած են Երևանի Թանգարանին: Այս ձեռագիրը գրի առնված է ասկե վեց դար առաջ, Հեղինակը Ամիր Տովլաթ ոչ միայն ախտաճանաչության, այլ և դեղերու հանձնարարության տեսակետից ցույց կուտա հին Հայաստանի մեջ բժշկության բարձր նվաճումները, որոնք այսօրվան համար ևս նորություններ կընձեռնեն տոբոլջապահական գիտություններուն:

Այս ձեռագրի առնչությամբ կարծե հիշել նաև նվիրատու պ. Անդրեաս Տեր-Ղազարյանի օգտակար գործունեությունը: Հիշյալն ավելի քան քառասուն տարիներ, իր կյանքը

նվիրած է հայ նոր սերունդի դաստիարակության, տասը տարի խորհրդի նիստադրեցին մեջ, իսկ 20 տարիներն ի վեր Հալեպի ազգային կրթարաններուն մեջ, որպես տնօրեն, դաստիարակ և երաժշտության մասնագետ: Վաստակավոր այս ուսուցիչը հեղինակն է շատ մը մանկական երկերու և ժողովրդական երգերու, բոլորն ալ անտիպ: Ուսուցիչ Տեր-Ղազարյանի հայրն է, որ թարգմանած է Սուրբ Գիրքը քուրաքերենի:

Պ. Տեր-Ղազարյան ևս հմուտ է քրտական լեզվին և բարբառներուն. ան բանահավաքն է քուրա ժողովրդական ավելի քան հազար առածներու: Ան կազմած է նաև խորհրդի և հարակից դավառներու ընտանեկան դեղագիրներու հատընտիր հավաքածու մը, որը պիտի տրամադրե անձամբ Երևանի Բժշկական ինստիտուտի ուսումնասիրության, երբ բախտը հաջողցնե իրեն ալ ներգաղթելու դեպի Մայր Հայրենիք:

ՀԱՅԵՐԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԵՎ ԼԻՆՑԻ ՄԵՋ

Բազմաթիվ հունահայեր հավաքված են Վիեննայի մեջ: Ասոնք պարտադիր աշխատանքի բերված էին գերմաններուն կողմից, իսկ ազատագրությունեն հետո չէին կրցած ետ դառնալ: Անոնց ներկայությունը Ավստրիո մայրաքաղաքին մեջ հայ հասարակական կյանքին նոր դարկ մը տվավ: Հայկական միություն մը ստեղծված է, որուն նախագահն է Պ. Չոփուրյան:

Վերջերս հավաքույթ մը տեղի ունեցած է: Հրավիրված ու ներկա եղած են նաև սովետական հյուպատոսը և փոխ-հյուպատոսը, Վիեննայի ոստիկանապետը, Մխիթարյան

Մխարանության կողմից հայր Ակինյան և Ն. Պողոսյան և հոգևոր հովիվ Տ. Նդիշե քահանա:

Տեղացի հայերը, ընդհանրապես գորգի վաճառականներ, գերմանացիներու հետ ամուսնացած են և հայկական կյանքի ու ծայցած: Բայց բացառաբար Ավստրիո եղանակով դեբասաճեցին Ռաուլ Անլանը, որ անցյալները իր վաթսուամյակը տոնեց, պահած է իր հայկական զգացումները:

Ամերիկյան գրավման գոտիին ինչ քաղաքին մեջ հայ գաղթականներու կայան մը կա, ուր բազմաթիվ ամերիկահայ գինվոր-